

TÜRKÇEDEKİ GÖNÜL, KALP VE YÜREK KELİMELERİYLE İLGİLİ ATASÖZLERİ VE DEYİMLER VE BUNLARIN ALMANCADAKİ KARŞILIKLARI

İmran KARABAĞ *
Leyla COŞAN

Toplumların dil hazinelerinde önemli bir yer oluşturan atasözleri ve deyimler toplum tarafından kabul edilen duygu ve düşüncelerin dile getirildiği kalıplaşmış sözlerdir.

Atasözleri daha çok öğüt veya uyarı içerikli olduklarından kısa ve özlüdürler. Aynı şekilde deyimlerin de kısa ve özlü anlatım özelliğine sahip oldukları bilinmektedir. Ancak deyimler başka bir cümle içerisinde kullanıldıkları halde atasözlerinin kendileri bizzat cümle yapısındadırlar.

Bazen öğüt vermek için, bazen örnek göstermek veya düşüncelerimizi kısa yoldan anlatmak için başvurduğumuz atasözleri hayatın hemen her alanında sıkça kullanılmaktadırlar. Bu özelliklerinden dolayı atasözleri ve deyimler özellikle pratik konuşma dilinde önemli işlevler yerine getirirler. Bu da onların ne kadar önemli olduklarını göstermektedir.

Hem atasözleri hem de deyimler kalıplaşmış sözlerdir. Bunların sözcükleri değiştirilemez, yerlerine başka sözcükler konulamaz ve sözdizimleri bozulamaz. Anlatımda kıvraklık katarak uzun ve karmaşık anlatımların basitleştirilmelerine ve kolayca anlaşılmasına yardım etmeleri atasözleri ve deyimlerin en önemli özellikleridir.

Ömer Asım Aksoy, Ali Püsküllüoğlu ve Yaşar Önen'in deyim tanımlamaları aynıdır. Her üç bilim adamı da, deyimlerin gerçek anlamlarından ayrı anlamları bulunduğunu ve bunların anlatıma akıcılık ve çekicilik katan kalıplaşmış sözcük toplulukları olduğunu kabul etmektedirler.

Bunlara ilaveten deyimlerin, kavramları çekici ve hoş bir anlatımla dile getirdikleri, belli bir dile özgü oldukları ve bir başka dilde sözdizimsel karşılıklarının bulunmadığı da bilinmektedir.

Büyük anlam yelpazesine sahip "gönül, kalp ve yürek" sözcüklerinin içerisinde bulunduğu atasözleri ve deyimler genel olarak sevinç, coşku, aşk, sevgi veya acı, hüznün ve üzüntüyü çok net bir şekilde anlatırlar. Bu özelliklerinden dolayı da dünya dillerinin deyim hazinesi içerisinde bu kelimelerle yapılmış çok sayıda atasözü ve deyim bulunmaktadır.

Biz de bu gerçekten yola çıkarak çalışmamızda kendi dilimizde önemli bir yere sahip ve sayıca da üstün olan bu türden atasözleri ve deyimleri Almanca karşılıklarıyla beraber sırasıyla incelemeye çalıştık.

Türkçede kullanılır olup da Almancada kullanılmayan veya olmayan atasözlerini ve deyimleri ise kendimiz Almancaya çevirmeye çalıştık.

* Yrd. Doç. Dr. Kocaeli Üni. Fen-Edebiyat Fak. Alman Dili ve Ed. Bölümü.
Öğretim Gör. Marmara Üni. Fen-Edebiyat Fak. Alman Dili ve Ed. Bölümü.

**A) Gönül: 1.Herz, Seele 2.Gefühl 3.Zuneigung, Liebe 4.Wunsch, Verlangen
5.Zustimmung, Einverstaendnis 6.Mut, Tapferkeit 7.Stolz, Eitelkeit**

1.Gönül acısı (yarası),yürek yarası:

Liebeskummer, Liebesschmerz

2.Gönül açıklığı:

heitere Stimmung, Freude

3.Gönül vermek, bağlamak:

erfreuen, zufriedenstellen;

js.Herz gewinnen;

js. Liebe (Sympathie, Zuneigung) erringen

4.Gönül almak, yapmak:

mit jm., der sich gekraenkt fühlt, durch eine Liebenswürdigkeit wieder versöhnen

5.Gönül bağı:

Herzensbund; liebevolle Verbundenheit;

-Türkçedeki gibi

6.Gönül bağlamak:

sein Herz verschenken, sich verlieben; innig lieben;

sein Herz an jn. oder etw. verlieren

7.Gönül belası:

Liebesmühe

8.Gönül birliği:

gegenseitige Liebe;

gemeinsamer Wunsch

9.Gönül bolluğu:

Freigebigkeit, Grosszügigkeit

10.Gönül budalası:

über beide Ohren verliebt

11.Gönül çalmak:

ein Herzensdieb sein

12.Gönül çekmek:

verliebt sein

13.Gönül değiştirmek:

sich in jd. anders verlieben

14.Gönül delisi:

wer sich dauernd verliebt;

blindverliebtheit

15.Gönül etmek:

jm. von ganzem Herzen etw. (Gutes oder Schlechtes) wünschen

16.Gönül farımaz, harımaz, kocamaz:

Das Herz bleibt immer jung.

17.Gönül ferahlığı:

froher Mut, innere Freude, Frohsinn

18.Gönül gezdirmek:

sich etw. genau überlegen (was man waehlen soll)

19.Gönül gözü:

intuitive Erkenntnis

20.Gönül hoşluğu:

innere Freude; Zufriedenheit

Bereitwilligkeit, innere Bereitschaft

21.Gönül hoşluğuyla:

bereitwillig, gern

22.Gönül ısındırmak:

js. Zuneigung gewinnen

23.Gönül indirmek:

sich herab...,herbei...lassen, sich bereitfinden

24.Gönül isterki:

Es ist mein sehnlichster Wunsch, dass...

25.Gönül işi:

Liebesaffäre

26.Gönül kırmak, yıkmak:

das Herz brechen; kraenken, verletzen, beleidigen;

-Türkçedeki gibi

27.Gönül kuşu:

(symbolisch für) Entbrennen in Liebe, Liebesverangen

28.Gönül maskarası:

blindwütig verliebt

29.Gönül okşamak:

jm. um den Bart gehen

30.Gönül rahatlığı:

Gemütlichkeit, Behaglichkeit

31.Gönül rızasıyla:

bereit-, frei-willig, gern, leichten Herzens

32.Gönül şenliği:

Zeitvertreib, Zersteuerung, Unterhaltung, Vergnügen

33.Gönül tokluğu:

Gefühl einer Sache nicht zu bedürfen, etwas nicht nötig zu haben; Entbehren-, Entraten-, Verzichten-können (auf)

34.Gönülden:

von ganzem Herzen, gern

-Türkçedeki gibi

35.Gönülden çıkarmak:

vergessen

36.Gönülden doğmak:

einen Einfall haben

37.Gönülleri bir olmak:

ein Herz und eine Seele sein; sich innig lieben

-Türkçedeki gibi

38.Gönlü açık:

aufrichtig, ehrlich;

heiter frohgestimmt, freudig, fröhlich

39.Gönlü açılmak:

heiter und froh werden

40.Gönlü akmak:

Liebe und Zuneigung empfinden (zu)

41.Gönlü alçak:

schlicht, einfach, bescheiden, ohne Hochmut oder Arroganz

42.Gönlü bol: eli açık olmak:

freigebig

43. Gönlü bulanmak:

Brechreiz, Übelkeit verspüren;
argwöhnisch werden, Verdacht schöpfen

44. Gönlü dar:

innerlich unruhig; ungeduldig;
bedrückt, niedergeschlagen

45. Gönlü elvermemek:

nicht übers Herz bringen
-Türkçedeki gibi

46. Gönlü açılmak:

erleichtert aufatmen

47. birinin gönlü ile oynamak:

mit j.s. Herzen spielen

-Türkçedeki gibi

48. Gönlü ilişmek:

sich interessieren, Interesse gewinnen;
sich verlieben

49. gönlü kalmak:

sein Herz an etwas gehaengt;
gekraenkt sein

50. cam gönülden:

von ganzem Herzen

-Türkçedeki gibi

51. Gönlü kanmak:

sich beruhigen, wieder Mut fassen

52. Gönlü kara:

boshaft, hinterhaeltig, heimtückisch

gönlü kararmak:

lebensüberdrüssig werden, in Pessimismus verfallen

53. Birine gönlü kaymak:

sich verlieben, innig lieben

54. Gönlü kırık:

betrübt, traurig;

missgestimmt, aegerlich

55. Gönlü olmak:

sein Herz an etwas gehaengt haben

56. Gönlü takılmak:

sich interessieren

57. Gönlü tez (tez canlı)

ungeduldig

58. Gönlü varsa yapsın:

Soll er es doch tun, wenn er Schneid hat.

59. Gönlü yok (olmak):

Er ist nicht mit dem Herzen dabei.

60. Yufka yürekli:

weichherzig, leicht gerührt.

-Türkçedeki gibi

61. Gönlün açılın (gönlü açılmak):

Möge es dir leichter ums Herz werden.

62.Gönlünde olanı söylemek:

sagen, was man auf dem Herzen hat

-Türkçedeki gibi

63.Gönlünden kopmak:

von Herzen kommen; spontan und aus ehrlichem Herzen erfolgen (Handlung)

-Türkçedeki gibi

64.Gönlünden kopan ihsanın hayırlısıdır.

Spr. Gesegnet ist die Gabe, die von Herzen kommt.

-Türkçedeki gibi

65.Gönlünü avlamak:

js. Herz gewinnen

66.Gönlünü çelmek:

js. Zuneigung gewinnen

67. Gönül eri: gönül etmek

68.Gönül kimi severse güzel odur:

-Bir kişinin güzel bulduğunu başka bir kişi güzel bulmayabilir. Ölçüler değiştiğine göre bir kimse için güzel, gönlünün sevdiğiidir.

Schön ist, was (wen) man liebt

iron. Wo eben die Liebe hinfällt.

****69.El(-in) vergisi, gönül (-ün) sevgisi:**

-Bize bir şey verene, armağan edene karşı gönlümüzde sevgi uyanır.

Ein Geschenk erweckt Zuneigung oder Sympathie

70.Gönlün yazı var, kışı var:

-İnsan kimi zaman neşeli, iyimser, yaşama sevgisi ile dolu olur; kimi zaman da bunalmış, kötümser, bezgin.

Man kann nicht immer vergnügt sein.

****71.Gönül (1) bir sırça (2) saraydır, kırılırsa yapılmaz:**

-Bir kimsenin, hele dostlarımızın gönlünü kırmamaya dikkat etmeliyiz. Kırılan gönül kolay kolay onarılmaz. Bu yüzden, eski dostluk bir daha o içtenlikle yenilenemez.

1: gönül: hatır kaynağı yürek

2: sırça: cam

Man soll niemanden (vor allem die Freunde) beleidigen oder verletzen, das Herz schwermachen.

72. Gönülünden gönüle (kalpten kalbe) yol vardır, (kalp kalbe karşıdır):

-Birbirlerine bir takım duygularla bağlı olan iki kimseden biri, öteki için ne düşünüyorsa o da beriki için aynı şeyi düşünür.

Von Herz zu Herz

-Türkçedeki gibi

73.Gönül ferman dinlemez:

-En yüksek yerden yasak emri de gelse gönül sevdiğinden vazgeçmez.

sich nicht um Gesetz und Ordnung kümmern

Das Herz laesst sich nicht befehlen.

**Türkçede kullanılır olup da Almandada kullanılmayan ve dolayısıyla hiçbir sözlükte karşılığı olmayan bu türden bazı atasözleri ve deyimler tarafımızdan Almandaya çevrilmiştir.

74.Gönül karımaz(kocamaz):

-İnsanlar yaşlansalar da gönülleri genç kalır. Sevgi ve istekler eski gücünü, tazeliğini yitirmez. (Er kocar, gönül kocamaz)

Das Herz bleibt immer jung.

75.Gönülsüz namaz göğe ağmaz (çıkamaz):

-İçten gelen bir duygu ile kılınmayan namaz kabul olunmaz. Bunun gibi, isteksiz yapılan işten hayır gelmez.

Spr. Was nicht von Herzen kommt, geht nicht zu Herzen.

76. Gönülsüz yenen aş (istenmeyen) aş, ya karın ağrıtır ya baş:

-İsteksiz yenilen yemek, nasıl insana dokunursa, istenmeyerek yapılan iş de öylece kötü sonuç verir.

Etwas, was man herzlos, (lustlos) macht, bringt kein Erfolg.

77. Gönül var otluğa, gönül var bokluğa (konar):

-İyi ve güzel şeyleri seven yüksek ruhlu insanlar da vardır; kötü murdar şeylerden hoşlanan aşağılık insanlar da:

Schön ist, was (wen) man liebt.

iron. Wo eben die Liebe hinfällt.

****78.Gönül verme evliye, eve gider unuttur:**

-Bir kadın, evli bir erkeğe gönül kaptırmasın. Onun göstereceği ilgiye inanmasın. Evli olan erkekler, başka kadınlara bağlanamazlar.

Man soll keine Beziehung mit einem verheirateten Mann (oder einer verheirateten Frau) eingehen, weil die verheiratete Person die Beziehung nicht ernst nehmen wird.

79.Gözden irak olan gönülden dahi irak olur:

-İnsan, çevresindeki arkadaşlarını sık sık arar. Ama uzaktaki arkadaşını o kadar sık arayamadığından yavaş yavaş unuttur.

Was dem Auge fern ist, ist auch dem Herzen fern.

Spr. Aus den Augen, aus dem Sinn.

80.Göz görmeyince (görmezse) gönül dahi katlanır:

-İnsan, yakınında bulunan sevdiği kimse ile sık sık görüşmeden edemez. Ama bu kişi uzak bir yere giderse, görüşmekten umudunu keser, ayrılığa katlanır.

Was das Auge nicht sieht, kann das Herz ertragen.

Spr. Was man nicht weiss, macht einen nicht heiss.

****81.Göz görür, gönül ister (çeker):**

-Kişi, görmediği şeyi istemez; görüp beğendiği şeye karşı istek duyar.

Was das Auge sieht, begehrt das Herz.

82.Her gönülde bir arslan yatar: (Her yiğidin gönlünde bir arslan yatar)

-Herkesin gönlünde, elde etmek istediği büyük bir şey vardır.

In jedem Herzen liegt (schlummert) ein Löwe.

js. Herz haengt an etwas. (Jm. möchte etwas sehr gern haben oder behalten; hohe Ziele oder Ideale haben)

-Türkçedeki gibi

83. İki gönül bir olursa samanlık seyran olur:

-Birbirini seven ve evlenmek isteyenler için ev bark söz konusu değildir. Onlara samanlık bile saray gibi gelir.

Wenn zwei Herzen sich finden, wird die Hütte zum Palast.

Spr. Raum ist in der kleinsten Hütte für ein glücklich liebend Paar.

84.Yarım elma, gönül alma (hatır) alma..., (Gönül alma, bir elma):

-Gönül almak, hatır sormak için (yarım elma gibi) küçük bir armağan yeter.

Önemli olan, değerli armağan götürmek değil, hatırlayıp aramış olmaktır.

erfreuen, zufriedenstellen

js. Herz gewinnen; js. Liebe (Sympathie, Zuneigung) erringen

85.Gönül zenginliği:

Freigebigkeit

86.Geniş gönüllü:

-olayları hoş karşılayan.

heiter, gleichmütig, unbeschwert

87. Gönlü akmak:

-(Birine, bir şeye karşı) Güçlü bir sevgi duymak:

Liebe und Zuneigung empfinden (zu);

sich angezogen fühlen (von);

sich hingezogen (zu) fühlen;

sich interessieren (für)

88.Gönlü çekmek:canı çekmek:

sich sehnen (nach); sich etw. wünschen; begehren

89. Gönlü çelinmek, (Gönül kaptırmak):

(von einem best. Gefühl) erfasst werden

****90. Gönlü ile oynamak (birinin):**

-Birini sever görünüp avutmak.

so tun als wenn man jn. gern oder lieb hat

91.Gönlünden geçirmek (geçmek):

-İçinden bir şey yapmayı ya da bir şeyin olmasını istemek (Aklından geçirmek)

sich innerlich etwas wünschen

****92.Gönlünden kopmak (içinden gelmek):**

-Birine, temiz ve derin duygu içinde bir iyilik yapmayı, bir şey vermeyi kararlaştırmak.

sich von Herzen dazu entscheiden jm. etwas gutes zu tun

93.Gönlüne göre (kalbine göre):

seinem guten Herzen entsprechend

-Türkçedeki gibi

94.Gönlü çökmek:

die seelische Kraft verlieren, demoralisiert werden

95.Gönlünü avlamak (çelmek, kapmak):

js. Herz gewinnen;

js. Zuneigung gewinnen

96.Gönlünü etmek:

-Razı etmek

jn. Zufriedenstellen

97.Gönlünü (hatırını) hoş etmek:

-İsteddiğini yaparak sevindirme

jn. erfreuen

****98.Gönlünün dümeni bozuk olmak:**

-İsteklerinde ve gönül işlerinde kararlılık bulunmamak, hergün istek değiştirir olmak, hercai olmak.

sich staendig in jn. verlieben oder die Wünsche aendern;

sich ganz leicht verlieben können.

****99.Gönlünü pazara çıkarmak:**

-Bir seçme yapmadan, rasgele birini sevmek.

sich einfach (ohne waehlerisch zu sein) in jn. verlieben können

100.Gönül eğlencesi:

-Kişiyi eğlendiren şey, kimse

Liebelei

101.Gönül eğlendirmek:

-Geçici bir ilgi ve sevgi göstererek hoşca vakit geçirmek.

sich vergnügen

-Türkçedeki gibi

****102. Gönül kaptırmak:**

-Aşık olmak, aşırı sevgiden kendini kurtaramamak.

sich verlieben ohne dagegen etwas tun zu können;

Herz an jn. verlieren (sich in jn. verlieben)

****103.Gönül koymak:**

-Gücenmek, alınmak

gekraenkt, beleidigt sein

****104.Gönüllü gönülsüz:**

-Pek istekli olmayarak, yarı istekli , yarı isteksiz olarak

mit halben Herzen;

mit wenig Interesse

****105.Gönül vermek:**

-sevgi ile bağlanmak

Herz an jn. oder etwas verlieren;

sich in jn. verlieben

106. Gönül yarası:

-Kişiyi çok derin üzüntü içinde bırakan acı

Liebeskummer, Liebesschmerz

107. Gönülden bağlanmak:

jm. ans Herz gewachsen sein;

jm. sehr lieb geworden sein

108. Gönülünü vermek (birine), bir işi yürekten yapmak:

sein Herz an jn., an etwas haengen;

jm., einer Sache seine ganze Liebe zuwenden

109.Gönülünü bir kimseye vermek:

jm. sein Herz schenken;

jn. sehr lieben

110.Gönülünü kırmak (kalbini):

jm. das Herz schwermachen;

jn. sehr traurig machen

111.Gönlü kırık olmak:

jm. ist das Herz schwer;

jmd. ist sehr traurig

112.Gönülleri (kalpleri) fethetmek:

alle Herzen im Sturm erobern (schnell die Sympathien aller gewinnen)

-Türkçedeki gibi

113.Gönüllü:

leichten Herzens; freiwillig

114.Gönülsüz:

schweren Herzens; unfreiwillig

115. Yarım gönüllü:

mit halben Herzen (mit wenig Interesse)

-Türkçedeki gibi

****116.Gönülsüz köpek av avlamaz:**

wrtl. Ein unwilliger Hund jagt nicht.

Etwas wozu man keine Lust (kein Interesse) hat, macht man nicht auch wenn man das Gegenteil behauptet.

Was man herzlos (lustlos) macht, bringt keinen Erfolg.

-Türkçedeki gibi

B) Kalp

1.Kalbine doğmak: İçine doğmak

innerlich etwas vorahnen können

****2.Kalbine göre:**

-Başkasına karşı beslediğin duygulara göre. Krş. "Gönlüne göre".
dem Herzen entsprechend

-Türkçedeki gibi

3.Kalbini (birine) açmak: (Derdini dökmek):

-Duygularımı, düşüncelerini söylemek;

jm. das (oder sein) Herz ausschütten;

jm. das (leidenschaftlich) sagen, was einen bedrückt (erregt usw.);

jm. sein Herz öffnen;

jm. offen sagen, was man denkt und fühlt

-Türkçedeki gibi

****4.Kalbini (gönlünü, hatırını) kırmak:**

-Birini küstürecek, kendinden soğutacak kadar çok gücenmek, üzme

jm. kraenken, verletzen oder beleidigen

5. Kalbi olmamak:

-Acıması olmamak, merhametsiz olmak
kein Herz haben (herzlos, gefühllos sein);
kein Mitgefühl haben

-Türkçedeki gibi

****6. Açık kalpli (yürekli):**

-Düşündüğünü olduğu gibi söyleyen, gizli yönü olmayan, içi temiz (kişi).

jn. offen sagen, was man denkt oder fühlt

7.Erkegin kalbine giden yol midesinden geçer; Kalbe giden yol mideden geçer; (kalbin yolu mideden geçer):

-Bir kimsenin sevgisini kazanmak isterseniz ona şölen verip güzel yemekler sununuz!

Liebe geht durch den Magen!

8.Taş kalpli: (Taş yürekli)

Ein Herz aus Stein (ohne Mitempfinden)

-Türkçedeki gibi

9. Kalpsiz:

herzlos

-Türkçedeki gibi

10. Sevinçten kalbi hop etmek:

Das Herz wollte ihm zerspringen (vor Freude)

-Türkçe'deki gibi

11. Kalbi başka türlü söylemek:

-İçi başka dışı başka; özü sözü bir olmamak

Im Grunde seines Herzens dachte er anders (im Innersten).

12.Kalbi durdu:

Sein Herz hat versagt, arbeitet nicht mehr.

(ugs.) Sein Herz ist angegriffen, ist nicht in Ordnung.

13.Korkudan kalbi durmak:

İhm stockte das Herz vor Schreck.

(geh.) Er erschreckte heftig.

-Türkçedeki gibi

14.Kalbi (yüreği) ağzına gelmek:

Vor Angst schlug ihm das Herz bis zum Hals (hinauf).

15.Kalbine tesir etmek:

etwas bedrückt jm. das Herz

-Türkçedeki gibi

16.Sağduyulu (mantıklı ve doğru düşünceli olm.):

Das Herz auf dem rechten Fleck haben (eine vernünftige, richtige Einstellung haben)

17.Kalbindekini (yüreğindeki) söyleyememek: (derdini anlatamamak)

Etwas auf dem Herzen haben (ein Anliegen haben)

18.Derin bir oh çekmek (üstünden yük kalkmak):

jm. fällt ein schwere Last/ eine Zentnerlast/ ein Stein vom Herzen (jmd. ist sehr erleichtert über etwas)

19.Kalbine dokundu, içine işledi:

sich etwas sehr zu Herzen nehmen (etwas beherzigen, etwas schwernehmen)

20.Kalbini dökmek (yüreğini açmak, gönlünü açmak):

jm. sein Herz ausschütten

-Türkçedeki gibi

21.Kalbini dökmek (içini dökmek):

sich etw. vom Herzen reden (über etw. was einen beschwert, mit einem anderen sprechen)

22. Kalbinden vurmak (gönlünden) :

jn. ins Herz treffen;

jn. mit etwas zutiefst verletzen

23.Kalbine (yüreğine) bıçak (hançer) saplamak:

etw. gibt jn. einen Stich ins Herz;

etw. trifft jmdn. sehr heftig

24. Kalp kazanmak, kalpleri fethetmek:

sich in die Herzen (der Menschen) stehlen;

die Sympathie vieler gewinnen

25. Kalbi (sevinçten) daha hızlı atmak:

etw. lässt js. Herz höher schlagen;

etwas versetzt jn. in eine freudige Erregung

26. Kalbini kaptırmak (gönül vermek):

Herz an jn. verlieren;

sich in jn. verlieben

27.Kalpten (yürekten) sevmek:

jn. ins Herz geschlossen haben;

jmdn. sehr gern haben

28. Kalpleri (gönülleri) fethetmek:

alle Herzen im Sturm erobern;

schnell die Sympathien aller gewinnen

-Türkçedeki gibi

29. Kalpten (yürekten) istemek:

alles, was das Herz begehrt (alles, was man sich wünscht)

30. Elini kalbine (vicdanına, yüreğine) koymak:

Hand aufs Herz (zur Ehrlichkeit mahnender oder Aufrichtigkeit betuernder Ausruf)

-Türkçedeki gibi

31. Tüm kalbiyle (gönlüyle):

von (ganzem) Herzen;

sehr herzlich; aus voller Überzeugung

-Türkçedeki gibi

32. Kalpten (yürekten):

aus tiefstem Herzen (aufrichtig, sehr)

-Türkçedeki gibi

33. Kalpten:

von Herzen gern (sehr gern)

-Türkçedeki gibi

34. Kalp krizine tutulmak:

einen Herzanfall bekommen

-Türkçedeki gibi

35. Kalbi olmamak (birinde):

Kein Herz (Mitgefühl) haben

-Türkçedeki gibi

36. Kalbi fesat:

missgünstig, neidisch;

argwöhnisch

37. Kalbi (gönlü) kırık:

gekränkt, beleidigt

38. Kalbi söylemek:

eine Vorahnung haben;

es so im Gefühl haben

39. Allah kalbine göre verdi:

Gott hat ihn für sein gutes Herz belohnt.

40. Kalbine işlemek:

jm. sehr zu Herzen gehen

41. Kalbini açmak (dökmek):

jm. sein Herz ausschütten

-Türkçedeki gibi

42. Kalbini kırmak (gönlünü):

jm. das Herz brechen

-Türkçedeki gibi

43. Kalbinin bam teline dokunmak:

jn. zutiefst rühren

44. İyi kalpli:

ein gutes Herz haben; ein goldenes Herz haben;

gut, grosszügig, hilfsbereit sein

-Türkçedeki gibi

45. Kalpten yaralı:

betrübt, bekümmert

46.-Elini vicdanına koymak

die Hand auf sein Gewissen legen;

die Hand aufs Herz legen;

das Gewissen befragen

-Türkçedeki gibi

47.-Elini vicdanına koyarak söyle!

Lege deine Hand auf dein Gewissen und sag!

Hand aufs Herz

Sage es ehrlich!

-Türkçedeki gibi

48. –İçi kan ağlamak

js. Inners weint Blut;

jm. blutet das Herz;

jd. ist tieftraurig, sehr erschüttert;

-Türkçedeki gibi

49.-Tüyleri diken diken olmak

Mir blutet das Herz, wenn ich daran denke.

Ich bin tieftraurig, sehr erschüttert, wenn ich daran denke.

js. Flaum wird zu Dornen;

jm. stehen die Haare zu Berge;

50. Kalp ağrımazsa göz yaşarmaz:

Tut das Herz nicht weh, wird das Auge nicht nass.

-Türkçedeki gibi

C) Yürek, Yüreği:

1. Herz

2. Mut, Beherztheit, Schneid

3. Mitleid, Barmherzigkeit

4. Aufrichtigkeit

1. Yüreği ağzına gelmek:

-Birdenbire çok korkmak.

Es mit der Angst bekommen.Das Herz klopft jdn. bis zum Hals (herauf).

Vor Angst schlug ihm das Herz bis zum Hals (hinauf).

2. Yüreği cız etmek (cızlamak)

-Ansızın içi sızlamak

plötzlich einen Stich im Herzen spüren

3.Yüreği çarpmak:

-Çok heyecanlanma dolayısıyla yüreği hızlı hızlı çarpmak.

Herzklopfen haben oder bekommen

-Türkçedeki gibi

4.Yüreği dayanmamak:

-İçinde katlanılmaz bir acı duymak.

nicht widerstehen können, von Mitleid überwaeltigt zu werden

****5. Yüreği ezilmek:**

-İçi ezilmek

einen Schmerz tief im Herzen fühlen;

bedrückt, tieftraurig sein

6. Yüreği hop etmek(hoplamak)

-Birdenbire korkup heyecanlanmak

aufgereg werden, Herzklopfen bekommen

7. Yüreği kabarmak:

-İçi sıkıntıyla dolup derin soluk alma gereğini duymak;

midesi bulanmak

Brechreiz empfinden;
Verdacht schöpfen;
Kummer bekommen

8.Yüreği kalkmak:

-Korkup heyecanlanmak
sich sehr aufregen, sich gar nicht mehr beruhigen können

****9.Yüreği kararmak:**

-İçine karamsarlık ve sıkıntı çökmek.
in Pessimismus verfallen;
betrübt, traurig sein

10. Yüreği katı, yüreği pek:

hartherzig, herzlos, gefühllos;
beherzt, mutig, herzhaf
-Türkçedeki gibi

11.Yüreğinden kan gitmek, gitmek:

Pek derin bir acı içinde olmak
grossen Kummer haben

12.Yüreğine ateş düşmek:

grossen Kummer haben;
zutiefst betroffen sein

13.Yüreğine dert olmak:

jm. fast das Herz abdrücken;
jm. auf der Seele lasten

14. Yüreğine inmek:

-Ansızın ölmek. Ölecek gibi üzülmek.
einem Herzschlag erliegen;
jn. ins Herz treffen (von lehndem Entsetzen befallen werden)
-Türkçedeki gibi

15.Yüreğine işlemek:

ans Herz greifen;
zutiefst rühren;
schwer treffen
-Türkçedeki gibi

16.Yüreğine (soğuk) su serpilmek:

-Üzüntüsü, kaygısı veya sıkıntısı hafiflemek.
jm. ein Stein vom Herzen fallen

17.Yüreğinin yağı erimek:

sich schier zu Tode aengstigen

18.Yüreği oynamak:

-Birden heyecanlanmak
aufgeregt werden; Angst bekommen; jm. das Herz in die Hose fallen

19.Yüreği (ciğeri) parçalanmak(parça parça olmak):

-Birinin üzücü durumuna pek çok acımak.
Es zeriss ihm das Herz. Sein Herz krampfte sich zusammen (vor Mitgefühl)
-Türkçedeki gibi

20.Yüreği serinlemek:

-Üzüntüsü hafiflemek.
sich etwas erleichtert fühlen

21. Yüreği sızlamak:

jm. das Herz zereissen, jm. im Herzen weh tun

-Türkçedeki gibi

22. Yüreği soğumak:

-Düşmanın felaketi dolayısıyla ya da ondan öc alarak içi ferahlamak.

Abneigung empfinden

23. Yüreği tükenmek:

keine Kraft mehr haben;

Lebensmut verlieren

24. Yüreği yağ bağlamak:

-İstediği gibi bir durum meydana gelmesinden büyük kıvanç duymak.

jm. ein Stein vom Herzen fallen;

Rache

nehmen

25. Yüreği yanmak:

-Büyük bir felakete uğramak; pek çok acımak

jm. ins Herz schneiden

26. Yüreği yaralı:

-Acısı geçmemiş büyük üzüntüsü olan

von schwerem Unglück betroffen

27. Yüreği yufka (yufka yürekli):

-Acıklı durumlara hiç dayanamayıp hemen ve çok acıyan

weichherzig, gutmütig;

Sanft wie ein Lamm (sehr sanftmütig);

Ein Herz haben für jmdn. (Hilfsbereitschaft zeigen)

-Türkçedeki gibi

28. Yürekler acısı (bir hali var), (sıfat gibi):

kummervoll, herzzereissend

30. Yürek selanik (Çok korkak)

Feige, Feigling, Hasenfuss

Er ist ein ausgemachter Feigling.

31. Yürek tüketmek ya da (nefes tüketmek)

-Bir konu hakkında söz söyleye söyleye çok yorulmak

sich das Herz aus dem Leibe reden

Ursache oder Anlass sein, dass sich jm. die Lunge aus dem Hals redet

32. Yüreği daralmak:

ungeduldig, hitzig voreilig;

sich vor Kummer und Schmerz eingeengt fühlen

33. Yüreği erimek:

vor Kummer und Schmerz sehr traurig sein

34. Acısı yüreğine (içine) çökmek (işlemek) (indi):

-Bir olayın yarattığı üzüntü, benliğinde derin iz bırakmak.

einen Schmerz tief im Inneren fühlen und nicht vergessen können

Spr. Der Schmerz (um, über) hat sich tief in sein Herz eingefressen. Er kann nicht hinwegkommen (über)

-Türkçedeki gibi

35. Her kimin bağı var, yüreğinde dağı var:

Spr. Besitz bringt Sorgen

36. Korkuya papuç bırakmamak /çatal yürekli:

sich in die Höhle des Löwen wagen

oder begeben oder in die Höhle des Löwen gehen;

einem mächtigen Menschen mutig gegenüberreten

37. Yere bakan yürek yakan (kuzu postuna bürünmek):

-Sessiz ve yumuşak görüldüğü halde sinsice dolap çevirip kötülükler yapan.
Ein Wolf im Schafspelz. (Ein Mensch der harmlos aussieht, aber sehr gefährlich ist.)

38. Aslan yürekli:

wörtl. Löwenherzig

Rdw. Einen Löwenmut haben.

-Türkçedeki gibi

39. Tavşan yürekli olmak:

wörtl. mit einem Hasenherz ausgestattet sein

Rdw. Hasenherz haben.

-Türkçedeki gibi

40. Açık yürekle bir şey söylemek:

(geh.) reinen/ reines Herzens etwas sagen können

41. yüreklendirmek (cesaretlendirmek):

-cesaret vermek

ermutigen; seinem Herzen einen Stoss geben (sich zu etwas überwinden)

42. Yüreği el vermemek:

es nicht übers Herz bringen;

zu etwas nicht faehig sein

43. Yüreği kan ağlamak:

jmdm. blutet das Herz; jmdm. tut etwas sehr leid

-Türkçedeki gibi

44. Yüreksiz:

herzlos, aengstlich, furchtsam, feige;

grausam, unbarmherzig;

nicht von Herzen kommend, unaufrichtig;

nicht das Herz haben etwas zu tun;

es nicht über sich bringen, etwas zu tun

-Türkçedeki gibi

45. Yüreğinden (kalbinden) vurmak:

(geh.) jmdn. ins Herz treffen;

jmdn. mit etwas zutiefst verletzen

-Türkçedeki gibi

46. Yürekten sevmek:

jmdn. ins Herz geschlossen haben;

jmdn. sehr gern haben

47. Yürekten sevinmek:

jmdm. lacht das Herz im Leibe;

jmd. ist sehr erfreut über etwas

48. Yüreğinin sesini dinlemek:

dem Zuge seines Herzens folgen;

seinem innersten Gefühl folgen

49. Bir işe yüreğini vermek:

(geh.) jmds. Herz gehört einer Sache;

jmd. ist einer Sache ganz hingegen

50. Tek yürek olmak :

Ein Herz und eine Seele sein; unzertrennlich sein

-Türkçedeki gibi

51. Sevgisini yüreğinde taşımak:

jmdm. ans Herz gewachsen sein; jmdm. sehr lieb geworden sein

52. Bir işi yürekten yapmak:

(geh.) sein Herz an jmdn. an etwas haengen;
jmdm., einer Sache seine ganze Liebe zuwenden

53. Yürekten istemek :

(ugs.) alles, was das Herz begehrt; alles, was man sich wünscht

54. Elini vicdanına, yüreğine koymak:

Hand aufs Herz (zur Ehrlichkeit mahnender oder Aufrichtigkeit betauernder Ausruf)

-Türkçedeki gibi

55. Yüreklendirmek:

ermutigen; Mut einflößen

56. Sende hiç yürek yok mu?

Hast du denn kein Herz im Leib?

-Türkçedeki gibi

57. Yürek çekmek:

Lust haben, Verlangen tragen

58. Yürek dayanmak:

nicht mitanzusehen

59. Yürek karası:

herzzereissend;

Gewissensbisse, Zerknirschtheit, Bosheit

60. Yürek katılığı:

Hartherzigheit, Verstocktheit

-Türkçedeki gibi

61. Yüreği katılmak:

sehr leiden

62. Yürek tüketmek:

sich das Herz aus dem Leibe reden

63. Yürek vermek:

Mut einflößen, neuen Mut verleihen

64. Yürek yakıcı:

herzzereissend, schmerzlich, tragisch

65. Yürek yarası:

Herzeleid, großer Kummer, schweres Leid

-Türkçedeki gibi

66. Yüreği açık:

offen (-herzig)

-Türkçedeki gibi

67. Yüreği atıyor (çarpıyor) :

Herzklopfen bekommen

Das Herz klopft ihm gewaltig.

-Türkçedeki gibi

68. Yüreği bayıldı:

Vor Hunger wurde ihm ganz schlecht.

69. Yüreği cızlatmak:

jm. einen Stich ins Herz geben;

jm. das Herz stillstehen lassen (Schrecken, Mitleid usw.)

70. Yüreği cıfıt çarşısı:

vieles auf einmal empfinden;

sich nicht im klaren über die Gefühle sein

71. Yüreği dar:

ungeduldig, hitzig, voreilig

72. Yüreği dayanmak:

mit stoischer Ruhe ertragen;
sich nicht erschüttern lassen, hart bleiben, etwas mit ansehen können

73. Yüreği delik:

Wer Kummer (Leid, Sorgen) hat; vergraemt.

74. Yüreği dolmak:

betrübt, traurig werden;
zornig

75. Yüreği dolu:

von Rachsucht erfüllt

76. Yüreği eriten:

schmerzlich, betrüblich

77. Yüreği ferahlamak:

erleichtert aufatmen, heiter und froh werden

78. Yüreği geniş:

nicht leicht den Mut verlierend, unbekümmert

79. Yüreği götürmek:

etwas mit ansehen können

80. Yüreği kalmamak:

den Mut verlieren

81. Yüreği katılmak:

kaum mehr zu Atem kommen (vor Weinen, Kälte)

82. Yüreği kopmak:

zu Tode erschrocken sein

83. Yüreği sıkılmak:

verstimmt sein, sich ärgern;
sich langweilen;
sich bedrückt (beklommen) fühlen;
sich nicht wohl fühlen;
nicht ganz auf dem Damm (Posten) sein

84. Yüreği söylemek:

mutig (beherzt, tapfer) sein

85. Yüreği şişmek:

ganz niedergeschlagen sein

86. Yüreği yanmış:

betrübt, bekümmert

87. Yüreğinden kan akmak:

großen Kummer haben

88. Yüreğine kar yağmak:

von wütender Eifersucht befallen werden

89. Yüreğine od düşmek:

-yüreği yanmak
von Sorgen und Kummer befallen sein und einen tiefen Schmerz im Herzen spüren

90. Yüreğini boşaltmak: Yüreğini dökmek:

sein Herz ausschütten, sein Herz erleichtern
-Türkçedeki gibi

91. Yüreğini dağlamak:

jm. ins Herz schneiden;
jn. zutiefst rühren

92. Yüreğini halecan aldı:

Er bekam Herzklopfen.

93. Yüreğini kaldırmak:

in höchste Aufregung versetzen

94. Yüreğini kırmak:

entmutigen, jm. alles Mut nehmen

95. Yüreğini oynatmak:

erschrecken, aengstigen

96. Yüreğini pek tutmak:

sein Herz in beide Haende nehmen

97. Yürek parçalayıcı:

herzzereissend

-Türkçedeki gibi

98. Yüreklerden kan akıtmak:

die Gemüter erregen

99. Yürekten:

von Herzen kommend, herzlich

-Türkçedeki gibi

100. Yürekten bir dilek:

ein aufrichtiger Wunsch

101. Yüreklenmek:

-cesaretlenmek

Mut fassen

102. Yürekli:

-cesur, cesaretli

mit Herzen;

mutig, beherzt

-Türkçedeki gibi

103. Yüreksizlik:

Herzlosigkeit, Aengstlichkeit, Feigheit, Grausamkeit

-Türkçedeki gibi

Türkçe kaynaklardan tespit etmiş olduğumuz gönül sözcüğü ile ilgili 116, kalp sözcüğü ile ilgili 50 ve yürek sözcüğü ile ilgili 103 atasözü ve deyimlerin büyük bir kısmının Almancada da kullanıldığı görülmektedir. Ancak gönül sözcüğü ile ilgili 13, kalp sözcüğü ile ilgili 3 ve yürek sözcüğü ile ilgili 2 olmak üzere toplam 18 atasözü ve deyimlerin Almanca karşılığı bulunamamıştır. Yani bunlar Almancada kullanılmamaktadır.

Ayrıca Türkçede genel olarak birbirinin yerine de kullanılan bu üç sözcükle oluşturulan atasözleri ve deyimler geniş bir yelpazeye yayılmış olup sayıca önemli bir miktar teşkil etmektedir. Almancada ise her üç kelimenin yerine sadece "Herz" sözcüğünün kullanılması bu sayıyı sınırlamaktadır.

Bir başka tesbitimiz ise bu atasözü ve deyimlerin özellikle Türkçe sözlüklerde olduğu gibi çevrilmiş olmasıdır.

Bununla birlikte bu üç sözcükle oluşturulmuş atasözü ve deyimler Türkçede Almancaya oranla daha fazladır. Bunun nedenlerinden biri bize göre Türk insanının daha duygusal ve hisli olması, diğeri ise sıcak kanlı olması ve duygularını daha kolay ve çabuk dışa vurabilmesidir.

KAYNAKLAR

AKSOY, Ömer Asım: Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, 3.cilt, Ankara: Türk Dil Kurumları Yayınları, 1971, 1976, 1977.

BUSSMAN, Hadumod: Lexikon der Sprachwissenschaft. Stuttgart: Kröner, 1990.

BÜYÜK Larousse: 6. 12. 24. cilt. İstanbul: 1986

ETTİNGER, Stefan-HESSKY, Regina: Deutsche Redewendungen. Ein Wörter-und Übungsbuch für Fortgeschrittene Tübingen: Narr, 1997.

FRIEDERICH, Wolf: Moderne Deutsche İdiomatik. İsmaning: Hueber, 1976.

MACKENSEN, Lutz: Zitate Redensarten Sprichwörter. Wiesbaden: VMA, 1981.

ÖNEN, Yaşar-ŞANBEY, Cemil Ziya: Almanca- Türkçe Sözlük, 2. cilt, Ankara: TDK Yayınları: 546, 1993.

ÖZCAN, Celal-SEUSS, Rita: Türk Atasözleri. Türkische Sprichwörter. München: dtv, 1996.

PÜSKÜLLOĞLU, Ali: Türkçe Deyimler Sözlüğü. Ankara: Arkadaş Yayınları, 1995.

STEUERWALD, Karl: Deutsch-Türkisches Wörterbuch. Wiesbaden: 1974.

STEUERWALD, Karl: Türkçe-Almanca Sözlük. İstanbul: Novaprint Basımevi, 1995.

ŞENALTAN, Semahat: Türkische Entsprechungen zu germanisch- romantischen Sprichwörtern bei Düringsfeld in Proverbium. Helsinki: 1969.

TEKİNAY, Alev: Pons-Wörterbuch der idiomatischen Redensarten: dt.- türk., türk-dt. Stuttgart: Klett, 1984.

TEMEL Britannica: 2. cilt. İstanbul:1992.

WAHRIG, Gerhard: Das grosse deutsche Wörterbuch. Güthersloh: 1986.